

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ Α' ΤΟΜΟΥ

Ιανουάριος 1963 — Δεκέμβριος 1964

Τεύχη 1 — 10

*Επιστημονικὸν ὄργανον τοῦ Συλλόγου Παιδαγωγῶν - Ψυχολόγων
Πτυχιούχων Πανεπιστημίων Ἐξωτερικοῦ*

ΕΚΔΟΤΗΣ ΙΩ. ΚΑΜΠΑΝΑΣ ΑΘΗΝΑΙ

Ε.Υ.Δ. της Κ.τ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2007

ΚΥΡΙΑ ΑΡΘΡΑ

	Σελ.	Τεῦχος
<i>Τῆς Συντάξεως</i> : Ἡ ἔκδοσις	1	1
» » : Προβλήματα σχετιζόμενα μετὰ τὴν σύνταξιν ἀναλυτικοῦ προγράμματος	1	B
» » : Ὑπόμνημα πρὸς ἔξοχ. Ὑπουργὸν Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Ὀρησκευμάτων	1	4
» » : Πρὸς τὸν δεῦτερον τόμον μας	1	6

Μ Ε Λ Ε Τ Ε Σ

I. ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ - ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ - ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ - ΚΡΙΤΙΚΗ

<i>Κ. Ἀνανιάδης</i> : Ἡ ἀγροτική ἐκπαίδευσις στὰ πλαίσια τῆς γενικῆς Παιδείας	15	6
<i>Κ. Ἀνανιάδης - Γ. Μαραγκουδάκης</i> : Ἀγροτική καὶ Ἀγροτεχνική ἐκπαίδευσις στὴν Ἑλλάδα	59	7
<i>Φιλίπ Βερνόν</i> : Σύγχρονοι ἀπόψεις περὶ νοημοσύνης καὶ μετρήσεως αὐτῆς (μεταφρ. Τ. Πασσάκου-Κυριαζοπούλου)	19	2
» » : » »	15	3
<i>Ἄρ. Βουγιούκα</i> : Τὰ φαινόμενα τῆς προσαρμογῆς στὴ λειτουργία τῆς ἀντιλήψεως	3	4
» » : Ἡ διαδικασία τῆς μαθήσεως	51	7
<i>Θεοφράστου Γέρου</i> : «Ἐκπαιδευτικὴ Μεταρρύθμισις» (κριτικὴ)	8	5
<i>Γ. Γεωργιάδης</i> : Τὸ Ἀμερικανικὸν σύστημα ἐκπαιδεύσεως	92	8
<i>Π. Ε. Δέρα</i> : Ὑπαρξισμὸς - Ἀγωγή, Ψυχολογία καὶ Ψυχιατρικὴ	161	9
<i>Ἔρנסτ Κασίρερ</i> : Τί εἶναι ἄνθρωπος. Μετάφρ. - Σχόλια Θ. Γέρου	9	1
» » : » » » » » »	14	2
» » : » » » » » »	13	3
<i>Βασίλ. Α. Κονιδιτσιώτου</i> : Διαλεκτικὴ Ἀγωγή	3	1
» » : » » » »	11	2
<i>Βασ. Ι. Δαζανᾶ</i> : Abbé de l' Erpée, ὁ θεμελιωτὴς τῆς ἀγωγῆς τῶν κωφαλάλων	215	10
<i>Γεωργίου Μαραγκουδάκης</i> : Ψυχολογία Μαθήσεως καὶ ἀναλυτικὸ πρόγραμμα	140	9
» » : Στοιχεῖα Νευροφυσιολογικῆς Ψυχολογίας	14	1
<i>Ἄντ. Μπενέκου</i> : Εἰσαγωγή στὴν Ψυχολογία τοῦ Bruner	22	2
» » : » » » »	19	3
» » : Προβλήματα καὶ πειραματισμοὶ γύρω ἀπὸ τὴν διδασκαλία τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν	107	8

	Σελ.	Τεύχος
Ι. Σ. Μπρούνερ : « Η έννοια τῆς δομῆς στὴ σύγχρονη Παιδαγωγική » κατὰ μετάφραση Γ. Μαραγκουδάκη καὶ Ἀντωνίου Μπενέκου	11	5
Κ. Πασάκου : Σύγχρονος ἐπιστημονικὴ ἔρευνα καὶ μέθοδοι εἰς Ψυχολογίαν καὶ Παιδαγωγικὴν	21	1
» » : » » »	32	2
Γ. Κ. Παπαγεωργίου : Δυσκολίες στὴν ἀνάγνωση καὶ γραφὴ .	199	10
Τριαντ. Τριανταφύλλου : Αἱ ἀνθρώπιναι σχέσεις εἰς τὴν Ἀγωγὴν	2	6
Κ. Χάρη : Ἡ ἐπιστημονικότης τοῦ διδασκάλου καὶ ἡ στάθμη τῶν σπουδῶν του	78	7
Λ. Χουσιάδα : Παρατηρήσεις γιὰ τὴν ἐπαγωγικὴ καὶ παραγωγικὴ σκέψη	4	2

II. ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ - ΕΙΔΙΚΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΦΗΡΜΟΣΜΕΝΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ - ΨΥΧΙΚΗ - ΥΓΙΕΙΝΗ

Διδακτικοὶ πειραματισμοὶ

Α. Βουγιούκα : Ἐνα εὐκαιριακὸ θρησκευτικὸ μάθημα	181	9
» » : Ἡ προσφορὰ τοῦ Ζαχ. Παπαντωνίου στὰ παιδικὰ γράμματα	36	2
Θεοφράστου Γέρον : Ἡ Ὀρθογραφία τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 1 διδακτικὸν πρόβλημα τοῦ σχολείου	47	3
» » : » » »	35	4
» » : » » »	32	5
Α. Κακαβούλη : Παιδικὰ ἐλαττώματα καὶ ἡ ἀντιμετώπισίς των εἰς τὸ σχολεῖον	39	4
Εὐθ. Κασιώλα : Πορίσματα τέστ Ἀναγνώσεως	30	1
» » : » » »	44	2
» » : » » »	18	4
» » : » » » καὶ Ἀριθμητικῆς	15	5
» » : Τὸ πρόβλημα τῶν καθυστερημένων μαθητῶν στὸ σχολεῖο	186	9
» » : » » »	230	10
Ἀντ. Κρέτση : Ἡ μαθητοποίηση τοῦ μαθητοῦ	26	1
» » : » »	32	2
Γ. Κυριαζοπούλου : Ἡ Σύνταξις τοῦ συγχρόνου Ἀναλυτικοῦ προγράμματος	34	1
» » : » » »	48	2
Ν. Δυμπέρη : Πρότυπα Δημοτικὰ Σχολεῖα	132	8
Γ. Μαραγκουδάκη : Σχέδιον Ἀναλ. Προγραμ. τῆς Α' τάξεως τοῦ Δημ. Σχολείου	1	3

		Σελ.	Τεύχος
	<i>Αντ. Μπενέκου</i> : Συμβολή εις τὸ πρόγραμμα συγκεντρώσεως τῆς διδακτέας ὕλης	24	4
	» » : » » » »	27	6
<i>Τφ</i>	<i>Γ. Ξεκάλου</i> : Τὸ πρόβλημα τῆς ἀναπτύξεως τῆς κοινωνικότητος εἰς τὸ παιδί	26	2
»	» » : » » » »	26	3
»	» » : » » » »	12	4
	<i>Εὐαγ. Παπαγιαννάκη</i> : Τὰ τρία «Τί»	21	4
	<i>Δ. Κ. Παλυβοῦ</i> : Ἡ ψυχολογία τῶν πεποικισμένων παιδιῶν	174	9
»	<i>Κ. Πασσάκου</i> : Προσπάθειαι ψυχολογικῆς καὶ Παιδαγωγικῆς παρακολουθήσεως τοῦ μαθητοῦ	195	9
	» » : » » » »	243	10
	<i>Ν. Πετρουλάκη</i> : Πηγαι καὶ μορφῆ μαθήσεως	28	5
	<i>Ἐλπ. Σταματάκη</i> : Ἡ φιλολογία τῶν παιδιῶν	228	10
<i>Ε</i>	<i>Ἰω. Χαραλαμποπούλου</i> : Τὰ προβλήματα τῆς Ψυχικῆς Ὑγιεινῆς τοῦ λαοῦ μας	38	1

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΕΣ - ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

	<i>Θ. Γέρον</i> : Educational Strategy for developing Societies τοῦ Adam Curle — Κριτικὴ Ἀνάλυση	90	7
	<i>Τ. Κυριαζοπούλου</i> : Ἡ Ἐπέκτασις τῆς ὑποχρεωτικῆς φοιτήσεως	137	8
	<i>Ἰω. Καμπανᾶ</i> : Ἐπιθεώρηση τοῦ βιβλίου Ἰω. Κυριαζικίδου : «Εἰσαγωγή στὸν ἐπαγγελματικὸ προσανατολισμὸν»	148	10
	<i>Κ. Κίτσου</i> : Ἰδρυσις Ἰνστιτούτου τῶν ἐπιστημῶν τῆς ἀγωγῆς	35	5
	<i>Ν. Μπάρκα</i> : Ἐκθεσις ἀναφερομένη εἰς τὰς ἐργασίας τοῦ ἐν Ἀθήναις συγκληθέντος Διεθνoῦς Συνεδρ. Μαθημ)κῶν	40	6
	<i>Αντ. Μπενέκου</i> : Ἐπιθεώρηση βιβλίου : 1) Ἐλπ. Σταματάκη : «Ἡ ἐπιμόρφωσις τῶν ἐνηλίκων» 2) Reiser - Leythman - Frankl - Lefgren : «Μιὰ προσπάθεια συνενώσεως τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως» Μεταφρ. Σχόλια Τρ. Τριανταφύλλου καὶ Γ. Μαραγκουδάκη. 3) Δ. Κ. Βακάλη : «Ἡ Ἐνιαία Συγκεντρωτικὴ Διδασκαλία»	95	7
	» » : Ἡ ἐπιθεώρησις τοῦ βιβλίου Ν. Πετρουλάκη : «Γενικὴ Διδακτικὴ»	147	8
	<i>Γ. Ζύδη</i> : Στατιστικὴ περὶ ἀνωτάτης ἐκπαιδεύσεως	52	2
	<i>Γ. Ξεκάλου</i> : Διεθνῆς ἐκπαιδευτικὴ κίνησις	43	1
	<i>Κ. Πασσάκου</i> : Βιβλιοκρισία τοῦ βιβλίου «Ἡ Κρήτη τοπίον, ἀνθρωποι, γεγονότα, θρύλοι» — Λ. Γ. Πετρίδη	48	6
	<i>Τ. Τριανταφύλλου</i> : Ὁργάνωσις Σεμιναρίου	56	2

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ

Θ. ΓΕΡΟΥ Β. Εδ. Έδιμβούργου

Τις Πρωθυπουργικές δηλώσεις για την Παιδεία, τις χαρακτηρίζει συναίσθημα ευθύνης. Ο κ. Γ. Παπανδρέου είναι πολιτικός που γνωρίζει όσο κανένας άλλος, τα προβλήματα της Ελληνικής Παιδείας. Μισό αιώνα τώρα, παρακολουθεί τις διακυμάνσεις της, τις λιγιστές απόπειρές της να ξεκόψει από τον επιθανάτιο εναγκαλισμό των σκοταδιστών, το 1917, το 1931, και τώρα. Έχει συνεργάτη του τον κ. Ευάγγ. Παπανούτσο, τον πιο κατατοπισμένο άνθρωπο στα ζητήματα της Παιδείας που διαθέτει η χώρα μας. Μέσα σε 50 χρόνια, μόλις δυο φορές και για πολύ σύντομο χρονικό διάστημα, οι δυνάμεις της προόδου μπόρεσαν να επιβληθούν και να προτείνουν ουσιαστικές εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις, που τα ευεργετικά τους αποτελέσματα τα χαίρονται τα παιδιά μας. Σ' αυτές τις δυο χρονολογίες ή Εθνική μας Παιδεία, οφείλει τις δημιουργικές της εξορμήσεις - εισαγωγή της δημοτικής γλώσσας για πρώτη φορά στο Δημοτικό Σχολείο το 1917 που σήμαινε πνευματικό ξεσκλάβωμα του παιδιού - εξάχρονο Δημοτικό σχολείο και εξάχρονο Γυμνάσιο το 1931 που σήμαινε υπεύθυνη παιδεία για όλα τα τέκνα του λαού, στοιχειώδη για το σύνολό του και πλήρη γυμνασιακή παιδεία για ένα σημαντικό ποσοστό του. Στο δημιουργικό έργο της τετραετίας 1928 - 1932 και στον τότε Υπουργό κ. Γ. Παπανδρέου, οφείλομε τα πολυάριθμα και υπέροχα διδακτήρια της Στοιχ)δους και Μέσης Παιδείας. Όσο και αν θέλησαν οι δυνάμεις του σκοταδισμού να ανατρέψουν τα ευεργετικά αυτά αποτελέσματα των δυο δημιουργικών εποχών, δεν το πέτυχαν. Κανένας δεν σκέφτεται πια στα σοβαρά να δάλη την καθαρεύουσα στις τρεις πρώτες τάξεις του Δημοτικού Σχολείου, ούτε να θίξη τους δυο επάλληλους έξαετείς κύκλους σπουδών του Δημοτικού και του Γυμνασίου. Κανένας δεν σκέφτεται να μειώσει τα χρονικά αυτά όρια.

Υστερα από 30 χρόνια επικίνδυνης στασιμότητας, έρχεται πάλι η ανατολή μιας νέας μεταβολής. Είναι οι προτάσεις για την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση της Ένωσης Κέντρου, όπως δημοσιεύτηκαν στον κυριακάτικο τύπο της 11 Νοεμβρίου. Οι προτάσεις της Κυβερνήσεως αποτελούν τον ακρογωνιαίο λίθο μιας πραγματικής εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης, που τα αποτελέσματά της δεν θ' αργήσουν να φανούν. Είναι εκπλήρωση χρέους των ανθρώπων που φεύγουν στους νέους που έρχονται. Όσοι έζησαν τις δημιουργικές περιόδους 1917 και 1930, δεν ήσυχάζουν αν δεν δώσουν στις επερχόμενες γενεές, τις δυνατότητες για μια αξιόπρεπη πνευματική ζωή, για ένα ουσιαστικόν παιδευτικόν προστανατολισμό. Το νοιώθουν σαν εκπλήρωση οφειλής. Είναι οι άνθρωποι του εκπαιδευτικού δημοτικού, του μόνου αναμορφωτικού κινήματος, που γνώρισε η χώρα μας, και που συνεχίζουν τη μεγαλόψυχη προσφορά τους για την αναμόρφωση της παιδείας και της πατρίδας μας γενικώτερα.

Σύμφωνα με τις πρωθυπουργικές δηλώσεις, ή παιδεία και ή Διοίκηση αποτελούν την υποδομή της οικονομικής ανάπτυξης, και οι πιο σημαντικές παραγωγικές επενδύσεις είναι οι δαπάνες για την παιδεία. Μέσα στην Κοινή Αγορά, με τα ίδια τα λόγια του Πρωθυπουργού, δεν θα επικρατήσει ή ύλη, αλλά ο Άνθρωπος, και αυτόν πρέπει να δημιουργήσουμε.

**

Για να κρίνουμε τα μέτρα, την έκτασή τους και την αποτελεσματικότητά τους, θα πρέπει να περιμένουμε τα νομοσχέδια που θα καλύψουν και θα υλοποιήσουν τις γενικές προγραμματικές αρχές. Όστόσο, θα επιχειρήσουμε μια ανάλυση για να

έπισημάνουμε τις ισχυρές τους θέσεις και τὰ αδύνατά τους σημεία. Στὸ σημερινὸ μας σημείωμα θὰ περιοριστοῦμε στὴ στοιχειώδη Παιδεία.

Γενικά, οἱ πρωθυπουργικὲς δηλώσεις χαρακτηρίζονται ἀπὸ συναίσθημα εὐθύνης, οἱ προτάσεις δὲν μποροῦν νὰ θεωρηθοῦν ριζοσπαστικὲς, εἶναι μέτρα ἀνάγκης καὶ πρόκειται νὰ θεραπεύσουν ἄρρωστες καταστάσεις. Θὰ ἀντιμετωπίσουν ἀνάγκες ποὺ θὰ πρεπε νὰ εἶχαν ἀντιμετωπισθῆ τὰ πρῶτα πέντε ἢ δέκα χρόνια, ὕστερα ἀπὸ τὸν δεῦτερο Παγκόσμιο πόλεμο. Οἱ περισσότεροι λαοὶ τῆς Εὐρώπης, ἀπὸ τὰ χρόνια ἀκόμα τοῦ πολέμου εἶχαν προχωρήσει σὲ ἐκπαιδευτικὲς μεταρρυθμίσεις. Οἱ Ἕλληνοὶ μελετοῦσαν τὶς μεταβολὲς τῆς Παιδείας ἀπὸ τὰ πρῶτα χρόνια τοῦ πολέμου καὶ τὸ 1944 ψήφισαν τὸν πολὺ γνωστὸ ἐκπαιδευτικὸ νόμο «1944». Ἐμεῖς ἐρχόμαστε ὕστερα ἀπὸ πολὺ μεγάλη καθυστέρηση νὰ θεραπεύσουμε ἀνάγκες καὶ νὰ προτείνουμε μεταρρυθμιστικὰ μέτρα. Γι' αὐτὸ θεωροῦμε τὰ μέτρα τῆς Παιδείας ἀναγκαῖα καὶ ὄχι ριζοσπαστικά. Πληγὲς γιατροῦν δὲν προβαίνουν σὲ μέτρα πολυτελείας, οὔτε ἀντιμετωπίζουν ὅλες τὶς ἀνάγκες ὅπως π.χ. τὴν Προσχολικὴ Ἀγωγή. Ἐνας ὑπερ-αισιόδοξος Ὑπουργὸς Παιδείας σὲ ἓνα Διεθνὲς Συνέδριο προσχολικῆς ἀγωγῆς ποὺ ἔγινε στὴν Ἀθήνα μίλησε, μὲ μεγάλη εὐκολία γιὰ μελλοῦμενη ἴδρυση 9.900 Νηπιαγωγείων. Κανένας δὲ χειροκρότησε γιατί κανένας δὲν πίστεψε.

Παρ' ὅλα αὐτὰ νομίζουμε πὼς πρέπει νὰ γίνῃ ἀπὸ τώρα λόγος γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῆς βασικῆς αὐτῆς ἀνάγκης, ἔστω καὶ γιὰ μιὰ σταδιακὴ μακροχρόνια μελέτη τοῦ προβλήματος π.χ. ἴδρυση 300 νηπιαγωγείων κάθε χρόνο.

Ἐρχόμαστε στὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο. Παραμένει ἐξαετὲς. Δὲν γίνεται λόγος ἐδῶ, γιὰ ὀκτάχρονο Δημοτικὸ Σχολεῖο, γιὰ ἐπέκταση δηλαδὴ τῆς ὑποχρεωτικῆς φοίτησης ἀπὸ 6 σὲ 8 ἢ σὲ 9 χρόνια. Ἐχομε τὴ γνώμη πὼς ἡ στοιχειώδης παιδεία δὲν μπορεῖ νὰ σηκώσῃ γιὰ τὴν ὥρα, ἓνα τέτοιο βάρος. Γιὰ νὰ ἀναλάβῃ ἡ στοιχειώδης παιδεία τρεῖς ἡλικίαις ἀκόμα, τοὺς νέους ἀπὸ 12-15, θὰ χρειασθῆ νὰ προετοιμασθῇ ἐντάτικα τοὺς δασκάλους στὰ Ἀνώτατα Προπαρασκευαστικὰ Σχολεῖα. Γι' αὐτὸ πρὸς τὸ παρὸν ἂς εὐχηθοῦμε νὰ ολοκληρωθῆ ἡ ἔνταξη τοῦ πρώτου γυμνασιακοῦ κύκλου σπουδῶν στὴν ὑποχρεωτικὴ βασικὴ ἐκπαίδευση. Δὲν ἔχει σημασία ποιὸς θὰ διδάσκῃ στὶς τρεῖς ἀνώτερες τάξεις τῆς ὑποχρεωτικῆς ἐκπαίδευσης. Φτάνει, ἡ θετῆς ἐκπαίδευση νὰ ἔχῃ συνοχὴ, αὐθυπαρξία καὶ πληρότητα. Νὰ μὴν ἀφίγη ξεκρέμαστους τοὺς ἀπόφοιτους, νὰ τοὺς δίνῃ ολοκληρωμένη παιδεία.

Ἐπίσης ἀκόμα ἡ μεταρρύθμιση, νὰ ἀναμορφώσῃ πλήρως τὸ πρόγραμμα «τῶν μαθημάτων τὸ ὁποῖον εἶναι πεπαλαιωμένον». Ποιὸς δὲν τὸ εὐχεται. Εἶναι ἓνα πολὺ παλιὸ αἶτημα. Ὅλες οἱ μεταπολεμικὲς κυβερνήσεις ἀκόμα καὶ οἱ Κατοχικὲς ἀσχολήθηκαν κατὰ κάποιον τρόπο μὲ τὴν ἀναμόρφωση τοῦ προγράμματος τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου. Ἦταν τὸ χόμπυ τους. Τοὺς ἀποκάλεσαν «χάρτινους μεταρρυθμιστές». Δὲν εἶχαν ἄδικο. Κοροΐδευαν τὸ λαὸ καὶ τοὺς δασκάλους. Τὰ Ἐκπαιδευτικὰ Συμβούλια τῆς τελευταίας δεκαετίας ἔγιναν πολυάριθμα, γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ ἀσχοληθοῦν μὲ τὴν ἀναμόρφωση τῶν προγραμμάτων τῆς παιδείας. Σὲ λίγο καιρὸ ἀνακάλυψαν, ὅτι ὅλα ἦσαν τέλεια καὶ ὠραῖα καὶ δὲν εἶχαν ἀνάγκη ἀναμόρφωσης. Καὶ μόνο ἡ ἀναμόρφωση τοῦ προγράμματος ὕλης τῶν Δημοτικῶν Σχολείων νὰ γίνῃ, θὰ πρέπη νὰ θεωρηθῆ μεγάλο γεγονός. Μιὰ ἥρωϊκὴ ἔξοδο ἀπὸ τὰ στάσιμα καὶ μολυσμένα νερά τῶν δεκαετηρίδων.

Θὰ προχωρήσῃ ἀκόμα ἡ μεταρρύθμιση, στὴν ἐκδοσὴ ἀναγνωστικῶν καὶ βοηθητικῶν βιβλίων, γιατί ὅπως διαπιστώνῃ, «ἡ ἀθλία ποιότης ὠρισμένων σχολικῶν βιβλίων προκαλεῖ ἀγανάκτησιν καὶ ἐντροπήν, μὲ τὰς ἀφορήτους λεπτομερείας, τὴν μικρολογία καὶ τὴν μωρίαν των». Ἐρχόμαστε τώρα σὲ ἓνα ἄλλο σημεῖο, ποὺ δὲν μποροῦμε νὰ τὸ χειροκρήσουμε. Εἶπαμε καὶ στὴν ἀρχή, πὼς χαρακτηριστικὸ γνώρισμα τῶν δηλώσεων εἶναι ἡ περίσκεψη, τὸ προσεκτικὸ δῆμα, τὸ νοικοκυριό. Δὲν μᾶς βρίσκει ὅμως σύμφωνους ἡ ἀντιμετώπιση τοῦ θέματος τῶν πληθωρικῶν τάξεων. Δὲν

μᾶς ικανοποιεῖ π.χ. ἡ διατύπωση, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχουν εἰς τὰς αἰθούσας περισσότεροι τῶν 40 μαθητῶν. Τὸ πρόβλημα τῶν πληθωρικῶν τάξεων, εἶναι τόσο βασικό, πὺ σὲ καθηλώνει, καὶ δὲν σὲ ἀφήνει νὰ προχωρήσης ἂν δὲ τὸ ἀντιμετωπίσης ὅπως πρέπει. Τὸ ζοῦμε καθημερινὰ στὶς μεγαλουπόλεις, καὶ ἡ εὐθύνη μας μεγαλώνει ἂν τὸ παρασιωπήσουμε. Γὰ 40 παιδιὰ σὲ μιὰ τάξη εἶναι πολὺ μεγάλος ἀριθμὸς γὰ νὰ μπορέσῃ ὁ δάσκαλος νὰ τὰ βοηθήσῃ ὅλα, νὰ πραγματοποιήσουν τὶς δυνατότητές τους. Γιὰ νὰ δώσουμε ἴσες καὶ ἴδιες εὐκαιρίες στὰ Ἑλληνόπουλα, νὰ ολοκληρώσουν τὶς δυνατότητές τους, θὰ χρειαστῇ νὰ τοὺς δώσουμε πρὶν ἀπ' ὅλα, ἀνθρώπινες συνθήκες πνευματικῆς ἐργασίας καὶ μάλιστα ἀπὸ τὴν πρώτη σχολικὴ τους ζωὴ. Γιὰ νὰ ξεχωρίσουμε τὰ παιδιὰ πὺ φέρνουν «τὴν σφραγίδα τῆς δωρεᾶς» χρειάζεται κλίμα ἐλευθερίας. Οἱ πληθωρικὲς τάξεις καὶ ὁ κουρασμένος καὶ ἐκνευρισμένος δάσκαλος δὲν δημιουργοῦν τὸ ποθητὸ γόνιμο κλίμα. Οἱ πληθωρικὲς τάξεις καὶ οἱ ἄλλες ἀνελεύθερες συνθήκες ἐργασίας, δημιουργοῦν κλίμα ἀνασφάλειας τόσο γὰ τὸ ἐξυπνο παιδί ὅσο καὶ γὰ τὸ καθυστερημένο. Γίνεται τόσοσ λόγος γὰ τὸ προικισμένο παιδί καὶ κανένας δὲ φαίνεται νὰ νοιάζεται γὰ τὸ καθυστερημένο παιδί. Οἱ κυβερνητικὲς δηλώσεις δὲν λέγε τίποτα πάνω στὸ σημαντικό αὐτὸ σημεῖο. Ἴσως νὰ εἶναι μέλημα τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου, πὺ θὰ ἰδρυθῇ καὶ θὰ ἀσχοληθῇ μὲ τὴν ἔρευνα τῶν διδακτικῶν προβλημάτων. Τὰ πνευματικῶς καθυστερημένα παιδιὰ, τὰ ἐλαφρῶς ἀνώμαλα καὶ τὰ ἄλλα πὺ δὲν μποροῦν νὰ προχωρήσουν στὸ σχολεῖο μὲ τὸν ρυθμὸ πὺ προχωροῦν τὰ κανονικὰ παιδιὰ, εἶναι ἓνα μεγάλο ποσοστὸ σὲ κάθε σχολεῖο. Γιὰ τὰ πρῶτα τὰ ἐλαφρῶς ἀνώμαλα, τίποτε δὲ γίνεται μὲ τὰ κανονικὰ Σχολεῖα. Θὰ χρειαστῇ νὰ ἰδρυθῇ σὲ κάθε ἐκπαιδευτικὴ περιφέρεια, ἓνα εἰδικὸ σχολεῖο, πὺ θὰ ἀναλάβῃ νὰ τὰ βοηθήσῃ μὲ εἰδικὰ ἐκπαιδευμένο προσωπικό. Ἔτσι πὺ νὰ ἀφήνομε τώρα ἀδοθήτητα εἶναι τὸ λιγώτερο ἀπάνθρωπη ἢ τακτικὴ μας. Οἱ Εὐρωπαϊκὲς χώρες διαθέτουν ὅλων τῶν τύπων εἰδικὰ σχολεῖα. Ἐμεῖς στὸ σημεῖο αὐτὸ μένομε ἀδικαιολόγητα καθυστερημένοι. Ἴσως θὰ χρειαστῇ γὰ τὰ δεύτερα, γὰ τὰ παιδιὰ δηλαδὴ πὺ παρουσιάζουν μόνο σχολικὴ καθυστέρηση νὰ ἰδρυθοῦν οἱ λεγόμενες τάξεις προσαρμογῆς, μιὰ σὲ κάθε πολυτάξιο Δημοτικὸ Σχολεῖο. Μὲ τὶς τάξεις προσαρμογῆς βοηθοῦμε τὰ παιδιὰ πὺ καθυστεροῦν, νὰ φτάσουν τὸ ἀντίστοιχο πνευματικὸ ἐπίπεδο τῆς τάξης τους.

Καὶ τώρα ἐρχόμαστε στὸ πιὸ εὐεργετικὸ μέτρο γὰ τὴ στοιχειώδη παιδεία. Ἡ γλῶσσα τοῦ Δημοτικοῦ Σχολεῖου καὶ τῶν βιβλίων του, σύμφωνα μὲ τὶς προτάσεις θὰ εἶναι ἡ Δημοτικὴ. Μὲ τὶς εὐνοϊκὲς συνθήκες ἐργασίας πὺ θὰ δημιουργηθοῦν στὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο, θὰ μπορέσῃ ὁ δάσκαλος νὰ ολοκληρώσῃ τὴ γλωσσικὴ διδασκαλία τῆς μητρικῆς γλώσσας. Ἔτσι θὰ ἀποκτήσῃ τὸ κάθε παιδί δικό του γλωσσικὸ ὕφος. Θὰ γίνῃ ἱκανὸ νὰ ἐκφράζεται γραφτὰ καὶ προφορικὰ σὲ μιὰ γλῶσσα πὺ τὴν ἔμαθε ὅσο μπόρεσε πιὸ πλούσια, καὶ σὲ μιὰ περίοδο τῆς ζωῆς του πὺ ἐγκαταλείπει τὸν ὑποκειμενικὸ καὶ φανταστικὸ κόσμο, γὰ νὰ ἐδραιώσῃ τὴ γνωριμία του μὲ τὰ πράγματα, ὡς καὶ γὰ νὰ κάνη τὶς πρῶτες του δοκιμὲς στὸν ἀφηρημένο στοχασμὸ. Θὰ ἀπλωθῇ ἡ διδασκαλία τῆς μητρικῆς γλώσσας σὲ ἕξ (6) χρόνια ἀντὶ σὲ τρία ὅπως γίνεται σήμερα, καὶ θὰ προχωρήσῃ σὲ δάθος καὶ ἕκταση ἢ γλωσσικὴ μὸρφωση τοῦ παιδιοῦ. Θὰ γίνῃ κάτοχος ἑνὸς ἐκφραστικοῦ ὄργάνου πὺ θὰ τὸ μεταχειρίζεται σωστὰ καὶ χωρὶς φόβο, γὰ νὰ ἐκφράσῃ τὶς ιδέες του καὶ νὰ ἐξωτερικεύσῃ τὸ συναισθηματικὸ του κόσμο.

Μὲ τὴν ἰδρυση τοῦ παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου, καθιερώνεται γὰ πρώτη φορὰ στὴ χώρα μας ἡ συνεχῆς περιοδικὴ μὸρφωση τοῦ Διδακτικοῦ προσωπικοῦ. Δὲν εἶναι νοητὸ, νὰ μένουν οἱ περισσότεροι ἐκπαιδευτικοί, μὲ τὴ μὸρφωση πὺ πῆραν ἀπὸ τὶς Παιδαγωγικὲς Ἀκαδημίες. Ἡ συνεχῆς περιοδικὴ ἐπιμὸρφωση, θὰ τοὺς ἀνανεώσῃ, θὰ τοὺς ἐνδυναμώσῃ στὸ ἔργο τους καὶ τὰ τοὺς ἐξοπλίσῃ νὰ μάχωνται τὴ ρουτίνα καὶ τὴν τυποποίηση, πὺ παραμονεύει παντοῦ γὰ νὰ ἐπιβληθῇ στὸ ἔργο τους. Ἡ Παιδαγωγικὸ Ἰνστιτούτο θὰ συγκεντρώσῃ κάτω ἀπ' τὴ στέγη του τοὺς νέους Ἐπι-

στήμονες πού σπούδασαν με δαπάνες του Ι.Κ.Υ., Παιδαγωγικά και Ψυχολογία στα Πανεπιστήμια του Έξωτερικού και θα τους βοηθήσει να αξιοποιήσουν τους κόπους τους και τις σπουδές τους. Όλες οι μεταβολές στην Παιδεία θα δοκιμάζονται στα Πειραματικά Σχολεία, και θα γενικεύεται ή εφαρμογή τους κατόπιν στα άλλα Σχολεία της χώρας. Το Παιδαγωγικό Ίνστιτούτο θα προσαρμόζει την εργασία των σχολείων μας στις απαιτήσεις της οικονομικής πολιτικής της Πολιτείας και των σχεδίων Βιομηχανικής ή αγροτικής ανάπτυξης. Αυτά είναι τα κυριότερα σημεία για την μεταρρύθμιση της στοιχειώδους παιδείας.

Θ. ΓΕΡΟΥ

Β.Ε. Πανεπιστημίου Έδιμβούργου

Θ Ε Ω Ρ Ι Α Τ Η Σ Π Α Ι Δ Ε Ι Α Σ

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΔΟΜΗΣ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ

Κατά μετάφρασιν

Γ. ΜΑΡΑΓΚΟΥΔΑΚΗ Β. Ed. Έδιμβούργου

Α. ΜΠΕΝΕΚΟΥ Β. Ed. Έδιμβούργου

Ο αντικειμενικός σκοπός όλης αυτής της εργασίας είναι να βρεθούν τρόποι αποτελεσματικής παρουσιάσεως των διαφόρων μαθημάτων, δηλαδή με τον όφειλόμενο σεβασμό όχι μόνο στην έκταση της ύλης, αλλά και στη δομή αυτής.

Έδώ όμως είναι ανάγκη να εξηγήσουμε κάπως λεπτομερέστερα τί εννοούμε με τον όρο «δομή», διότι θα έχουμε ευκαιρίες να επανέλθουμε συχνά στην ιδέα αυτή στις σελίδες του βιβλίου αυτού.

Τρία παραδείγματα (από την Βιολογία, τα Μαθηματικά και την εκμάθηση της γλώσσας) θα βοηθήσουν στην κατανόηση του όρου:

Λς πάρουμε πρώτα μία σειρά παρατηρήσεων από τις κινήσεις μιας κάμπης που σύρεται επάνω σε ένα χάρτη διαγράμματος που έχουμε επικολλήσει σ' ένα όριζόντιο πίνακα. Το ζώο κινείται σε ευθεία γραμμή. Κλίνουμε τον πίνακα τόσο, ώστε να σχηματίσει γωνία 30' με το όριζόντιο επίπεδο. Παρατηρούμε ότι η κάμπη τώρα δεν κινείται κατ' ευθείαν άνω, αλλά στρέφει σε γωνία 45' από τη γραμμή της κατακόρυφου αναρριχήσεως. Κλίνουμε τώρα τον πίνακα σε γωνία 60' Σε τί γωνία ως προς την κατακόρυφον αναρριχήσεως θα κινηθίη τώρα το πειραματόζωο; Υποθέτουμε πώς κινείται σε γωνία 75'

Από τις δύο αυτές παρατηρήσεις ήμπορούμε να συμπεράνουμε ότι αυτού του είδους ή κάμπη «προτιμά» να σύρεται σε κεκλιμένο επίπεδο—όταν ύποχρεούται να πράξει τουτο—με απόκλιση 15 Έχομε ανακαλύψει έναν τ ρ ο π ι σ μ ό , καθώς λέγεται ή καλύτερα έναν γ ε ω τ ρ ο π ι σ μ ό .

Είναι εύκολο να συνεχίσουμε και να δείξουμε, ότι μεταξύ άπλουστέρων οργανισμών, αυτού του είδους τα φαινόμενα—πειθαρχία μετακινήσεως σύμφωνα με ένα σταθερό πρότυπο συμπεριφορας—άποτελούν τον κανόνα.

Υπάρχει ένα ώρισμένο επίπεδο φωτισμού προς το όποιο κατώτεροι οργανισμοί προτιμούν να προσανατολίζονται: ένα «προτιμώμενο» επίπεδο άλμυρότητας, θερμοκρασίας κ.δ.κ. Από τη στιγμή που ό μαθητής θα συλλάβη αυτή τη βασική σχέση μεταξύ του έξωτερικού έρεθισμού και της κινητικής πράξεως, έχει ήδη στην

